

Halve eeuw Hof van Discipline

‘Het is steeds moeilijker om de advocatenstand bij elkaar te houden’

Vijftig jaar Hof van Discipline. Voldoende aanleiding om een middag te congresseren. En het huidige tuchtrecht mag worden aangescherpt, want het zelfreinigend vermogen onder advocaten staat onder druk. ‘We moeten het weggezakte vertrouwen terugwinnen.’

‘Wanneer wetten konden spreken, zouden ze klagen over advocaten.’ Met die woorden nam mr. P.H. Holthuis, directeur-generaal Wetgeving, Rechtspleging en Rechtsbijstand van het ministerie van Justitie op 14 mei het gedenkboek *Recht op tuchtrecht* in ontvangst, geschreven naar aanleiding van het vijftigjarig bestaan van het Hof van Discipline. Holthuis ontleende de zin aan de zeventiende-eeuwse Britse lord Halifax. Hij sprak ze uit op het symposium dat werd georganiseerd ter ere van het jubilerende Hof.

Tuchtrecht is bedoeld voor een goede beroepsuitoefening, zei mr. D.H.M. Peeperkorn, vice-president van het gerechtshof te Amsterdam. ‘Het is goed recht-spreken en goed recht-vinden, zeker voor brandende kwesties – en die kent de advocatuur’. Hij noemde er vier, waarvan ‘de oudste’ *no cure no pay* is. ‘Dat ontstaat door de druk van de markt. De tuchtrechtspraak is echter tegen deze druk bestand gebleven. De tuchtrechter treedt nu al op tegen echte *no cure no pay*-zaken, en de uitwassen daarvan.’

Ook treedt de tuchtrechter op in gevallen waar het niet duidelijk is of een advocaat ondernemer dan wel beroepsbeoefenaar is, en tegen de zogenoemde *Chinese Walls*, wanneer de advocaat verstrengeld dreigt te raken in tegenstrijdige belangen. Tot slot oordeelt de tuchtrechter in zaken wanneer advocaten strafdossiers in de openbaarheid brengen, zoals bij het meisje van Nulde geschiedde. Ook advocaat Th. Hiddema van de familie Fortuyn, die wel erg rigoureuus de media opzocht, kan mogelijk een reactie van de tuchtrechter verwachten.

En dat Hof, waarvan dezelfde Peeperkorn waarnemend voorzitter is, hoe moeten we dat eigenlijk zien? ‘Als een oma die haar kleinkinderen op de vingers tikt, als een scherpschutter of als het orakel van Delphi?’ Daar worstelde dagvoorzitter mr.

A.J.T. Karskens mee. ‘We wilden een zitting van het Hof naspelen, in al z’n absurde afwijkingen. Maar het archetype van de klager, de verpersoonlijking van het onrecht was niet te vinden.’ Jammer. Zo’n toneelstukje had de wat brave middag zeker kunnen verlevendigen.

SOCIALE COHESIE

Met het tuchtrecht is het nodige aan de hand. Directeur-generaal Holthuis: ‘De Enron-affaire

maakt dat weer eens duidelijk. Accountants hebben ook hun eigen tuchtrecht maar de burger heeft gezien wat dáárvan terecht komt.’ Die lijn kon wat Holthuis betreft worden doorgetrokken naar de advocatuur.

Ook hoogleraar rechtssociologie prof. mr. N. Huls maakte de vergelijking. ‘Het zelfreinigend vermogen van sommige beroepsgroepen heeft niet geleid tot het gewenste resultaat. Er is veel wantrouwen. De verontruste burger rukt op, als

Foto: Erik van der Burg/Verbeeld

Het symposium in de voormalige synagoge, nu Muziekcentrum Den Bosch

gevolg van een groeiend anti-elitair denken.' Advocaten hebben daar rechtstreeks mee te maken, nu het aantal tuchtzaken stijgt en er vooral over kleine kantoren wordt geklaagd.

Daar is wel een verklaring voor, aldus Huls. Er komen steeds meer advocaten, waardoor de sociale controle afneemt. En er is steeds meer specialisatie, waardoor 'confrères elkaars concurrenten' worden. Er ontstaan subgroepen (letselschadeadvocaten, insolventieadvocaten) die ieder hun eigen normen hanteren. Ook de veranderende organisatie van het kantoor heeft daar mee te maken. De maatschap mag dan nog wel domineren, advocaten werken steeds meer samen met andere disciplines én ze werken meer over de grens. Dan is het lastiger een norm te definiëren waar iedere advocaat zich in kan vinden. Huls: 'Er rommelt van alles. Het is steeds moeilijker om de groep bij elkaar te houden. De sociale cohesie neemt af, waardoor men elkaar minder aanspreekt op verkeerd gedrag. Het wordt moeilijker om algemene oorde-

VERVOLG OP PAGINA 460 >

Verboden boeken

Hoe vaak gebeurt het dat een boek in Nederland wordt verboden? Niet zo vaak, gelukkig. Sinds de Tweede Wereldoorlog is het aantal op de vingers van één hand te tellen. De meeste mensen die ik er naar vroeg, konden overigens maar één boek noemen. En dat is het Boek Dat Niet Genoemd Mag Worden, althans niet te koop mag worden aangeboden. Zo kreeg ik vorig jaar zomer een telefoontje van een antiquaar die mij vertelde een boek te hebben dat hij mij niet mocht aanbieden, en ja hoor, het was *Mijn Kamp*. (Ik heb het niet gekocht; de stofomslag was beschadigd.)

Op 3 april van dit jaar is dit lijstje van verboden boeken met één uitgebreid. Voordat het kon verschijnen heeft de Voorzieningenrechter te Amsterdam – bij wijze van voorlopig oordeel, dat wel – er een banvloek over uitgesproken. Het curieuze, onbegrijpelijke, krankzinnige is dat de rechter het verboden heeft zonder het te hebben gelezen. Hoe is dat mogelijk?

Het gaat natuurlijk om de Nederlandse vertaling van het Russische boek *Tanja Grotter en de Magische Contrabas*. De schrijver, Dmitri Yemets, heeft met dit boek veel succes in Rusland, dit tot grote ergernis van J.K. Rowling, auteur van de *Harry Potter*-reeks. Inmiddels heeft Yemets ook een reeks opgezet; er zijn van Tanja Grotter nu drie delen verkrijgbaar. Je zou verwachten dat Rowling en Time Warner, rechthebbende op de naam/het merk *Harry Potter*, hun uiterste best zouden doen om de boeken in Rusland te bestrijden. Niets van dat alles. Er schijnt een brief te zijn gestuurd, maar van een proces is het vooralsnog niet gekomen. Vreemd.

Nog vreemder dat in Nederland een procedure tegen de uitgever van de Nederlandse vertaling is gevoerd, maar weer niet tegen de distributeur van de Russische editie. Wat u dus in het Nederlands niet mag lezen, mag u in het Russisch wel lezen.

Het allervreemdste is echter toch dat de advocaat van de gedaagde Nederlandse uitgeverij het manuscript van de vertaling niet in het geding heeft gebracht. Rowling en Time Warner hebben zich daarom noodgedwongen gebaseerd op een rapport van een Russische taalkundige die de Russische versie van *Tanja Grotter* naast deel 1 van de *Harry Potter*-reeks heeft gelegd. En volstrekt oncontroleerbaar voor de rechter en kennelijk onvoldoende betwist door de advocaat van de Nederlandse uitgever, heeft deze Russische taalkundige vele tientallen overeenkomsten gevonden tussen beide boeken. Hierbij moet je denken aan: Harry wordt opgevoed door vreselijke stiefouders, Tanja wordt opgevoed door vreselijk stiefouders; Harry heeft twee vrienden, Tanja heeft twee vrienden, enzovoort, enzovoort.

Geheel overtuigd door deze verpletterende overeenkomsten heeft de Voorzieningenrechter haar oordeel gevormd. Gelukkig dat er nog zoiets als hoger beroep bestaat. Ik hoop dat het manuscript van de Nederlandse vertaling dan wél overgelegd wordt en wat mij betreft citeert het hof het boek van de eerste tot en met de laatste letter in het arrest. Dan kunnen we het allemaal lezen, ook als het voorlopige oordeel in stand blijft. ●

len uit te spreken over gedrag van advocaten. Het gedeelde normen- en waardebesef neemt af, en dat beïnvloedt het tuchtrecht.’

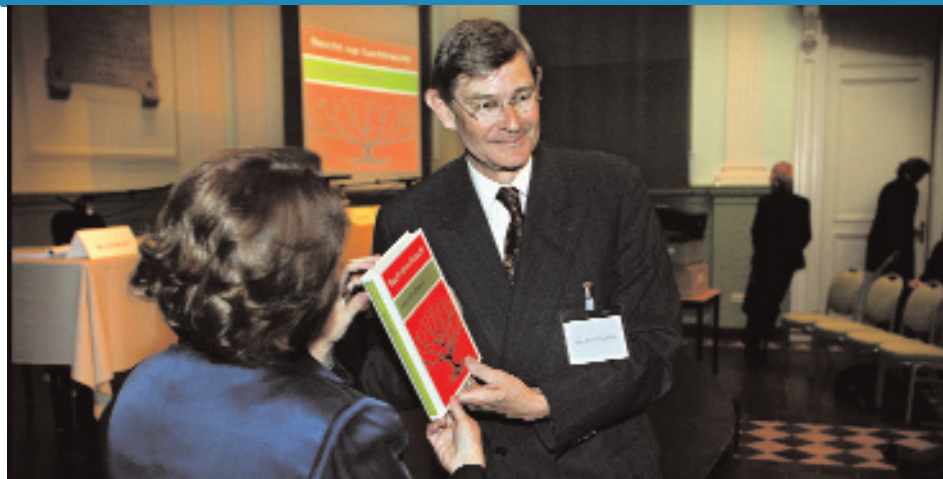
Inmiddels heeft het ministerie van Justitie, aldus Huls, wel een modernisering in gang gezet, met als doel om een grotere legitimiteit van het tuchtrecht te verkrijgen. ‘Het ons kent ons-gevoel – veel speelt zich nog steeds af in het informele – moet minder. Het hele proces moet transparanter, om zo het weggezakte vertrouwen terug te winnen.’ Volgens Huls ligt het antwoord in open normen, gecombineerd met een actief tuchtrecht. ‘Normen moeten wel van binnenuit worden ontwikkeld en niet opgelegd door een inspectie. Dat gaat immers uit van “vertrouwen is goed, maar controle is beter”. Dat is geen aantrekkelijk perspectief voor de advocatuur. Ik heb mijn hoop gevestigd op grotere transparantie. Dan kan de vijftigjarige nog een hele bloeiperiode doormaken.’

WISSELWACHTER

Maar dan zou het tuchtrecht wél anders moeten worden ingevuld, vond algemeen deken Jeroen Brouwer, die stelde dat de Orde ‘zelfregulering heel serieus neemt’. Regelgeving is zinloos zonder handhaving, aldus Brouwer, en zonder toetsing door de rechter. ‘Maar de zelfreinigende werking is beperkt.’ Het aantal klachten neemt toe, nu neemt het Hof al 250 beslissingen per jaar.

Brouwer pleitte voor een sterkere zeeffunctie van de deken, ‘als wisselwachter, als *gatekeeper*’. Het probleem is echter dat de advocatuur geen kenbaarheidsvereiste kent zoals Wet Nationale ombudsman: klagers moeten eerst klagen bij het bestuursorgaan dat het gewraakte gedrag heeft vertoond. In de advocatuur worden klachten direct naar de deken doorgesluist. ‘De klachtengeschillenregeling kent wel een aanstelling van klachtenfunctionaris, die klachten zo vroeg mogelijk moet afdoen. De Orde beveelt dat aan’, aldus Brouwer. ‘Dan zullen veel klachten niet tot bloei komen. Het gaat erom dat de tuchtrechter uiteindelijk over minder zaken moet beslissen, maar wel over zaken die betekenis hebben voor de rechtsontwikkeling. Het tuchtrecht is immers geen klachtrecht. Dit kan bijdragen aan groot vertrouwen in tuchtrecht.’

De interne klachtenbehandeling noemde de voorzitter van het Hof van Discipline mr. J.H.C. Zwitsers-Schouten ‘een interessante gedachte’. Ook goed voor het afnemen van de werkvoorraden, die

Directeur-Generaal P.H. Olthuis krijgt het gedenkboek *Recht op Tuchtrecht* aangeboden door de voorzitter van het Hof J.H.C. Zwitsers-Schouten

inmiddels al ‘aanzienlijk’ zijn gedaald. ‘Vóór 2000 zaten we met wachttijden van twee jaar, nu kan een zaak al na drie, vijf maanden worden behandeld.’

WHAT HAPPENED?

Er is een andere manier om te voorkomen dat klachten ‘tot bloei komen’: de inzet van moderne geschillenbeslechtende methoden als mediation. Om dat tot een succes te maken, moet eerst de communicatie tussen advocaat en zijn cliënt in orde zijn, aldus projectleider mr. Machteld Pel van het Landelijk Project Mediation, tevens vice-president van het gerechtshof te Arnhem. Ze toonde dat aan met een anekdote uit een Australisch onderzoek: ‘Wat vraagt een cliënt zijn advocaat direct na het verlaten van het gerechtsgebouw? Antwoord: *what happened?* Is er geen sprake van een goede communicatie, dan is dat “what happened” al snel het gevolg.’

Volgens Pel moet een advocaat de verwachtingen van zijn cliënt goed managen. ‘Klachten hebben veel te maken met verwachtingen die niet goed zijn gemanaged. Dat geldt zeker voor specialisten: hoe meer je zelf weet, des te minder snap je dat de cliënt het niet snapt.’ Het gaat echter niet alleen om goede communicatie, maar ook om kwaliteit van de juridische bijstand en om maatwerk. ‘Het tuchtrecht maakt dat dat alles goed verloopt. Het Hof van Discipline heeft een belangrijke taak in het managen van verwachtingen. Dat Hof doet immers uitspraken over wat een advocaat wel en niet mag doen.’

Als de communicatie stopt, kan mediation mogelijk een oplossing bieden – ook tussen advocaat en cliënt. Dat zijn dan vooral zaken die niet van belang zijn voor ‘de schandpaal’, aldus Pel. ‘Mediation kun je dus niet voor alle problemen gebruiken. Mediation is niet geschikt voor de echte querulant, wel voor de potentiële querulant. Het kan bijdragen aan het dequeruleren.’

De eerste resultaten van het grootscheepse mediationproject hebben de waarde ervan laten zien: 60% van de mediations zijn succesvol afgerond, en dat in een doorlooptijd van maximaal drie maanden, bij gesprekken die zes tot acht uur duurden. Beter dan de rechter, ‘die niet tegemoetkomt aan datgene wat partijen willen’. En: ‘Van alle klachten die in het project aan de orde zijn geweest, had 75% betrekking op bejegening, communicatie en dienstverlening. Als dat geen tuchtwaardige zaken zijn, kan mediation een bijdrage leveren.’ Maar ook andere vormen van geschillenbeslechting komen dan in beeld, gaf Pel toe.

ADVOCATENETHIEK

De modernisering van het tuchtrecht blijft echter op de agenda staan. Er zal bijvoorbeeld een antwoord moeten komen op de ‘onverbeterlijke’ advocaat, die voor de zoveelste keer voor de tuchtrechter staat. ‘Van het tableau schrappen’, luidde de stemming onder de aanwezigen. Hoogleraar Huls sprak van een ‘herbronning van de advocatenethiek’, die nodig is nu de tuchtrechter – ‘die ooit bedoeld was voor de instandhouding van de advocateneer’ – zich meer richt op de klagende partij.

Volgens directeur-generaal Holthuis is de rol van de tuchtrechter voor de klager niet duidelijk. ‘De tuchtrechter is geen scheidsrechter, hij is er niet primair om de klager tegemoet te treden. Hij heeft een rol in de dienstverlening, niet voor de dienstverlener. Omdat klagers dit niet altijd beseffen, zijn ze vaak teleurgesteld.’ Dat met het advocatentuchtrecht ooit alle klachten de wereld uit worden geholpen, ging er bij Holthuis niet in. Hij citeerde oud-A-G bij de Hoge Raad mr. Jan Leijten. ‘Wie nooit een beroepsfout heeft gemaakt, is of jong gestorven of heeft weinig werk verzet’.

(Michel Knapen, *journalist*)

Zie voor het interview met de voorzitter van het Hof pagina 478